

Лезги Газет

Жуwan Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзана

N 3 (10908) хемис 16-январь, 2020-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Сад лагъайди

Мегъамед ИБРАГИМОВ

Машгүр журналист, ДГУ-дин журналистикадин отделенидин муаллим, чи баркалла ватанэгъли Алик Абдулгъамидов 2019-йисуз массовый информациидин такъатрин хилля Урусатдин Гъукуматдин премиядиина лауреат хъанвайдакай чна газетдин виликан нумрада хабар ганвай. 13-январдиз Москвада РФ-дин Гъукуматдин Председатель Дмитрий Медведева шадвилин гъалара улькве-дин журналистриш шабагъар вахкана. Абурун арада Алик Абдулгъамидовни авай.

Къейд ийин хы, ам СМИ-рин хилля Россиядин Гъукуматдин премия ганвай дагъустанви журналистрикар сад лагъай кас я. Абдулгъамидоваз и чехи шабагъар жуъртлувиляй, журналистикадин хилек къетлен пай кутунай ва жемиятдин виликан лайхлувилерай ганва.

Мярекатдин эвел къиляй Дмитрий Медведева къивати хъанвайдуруз пешекарвилин сувар - Урусатдин печатдин югъ табрикна, журналистрих чандин саъвал, яратмишунрин рекье агалкунар хъун алхишина.

- Журналистдин пеше четинбурукаий сад я, - лагъана Д. Медведева. - Абурун везифа тек са улькведа авай месэлайрикар хабар гун туш. Журналистри абуръялун нелай аслу ятла, гъабурни гъерекатдик кутуна кланзана. Сифте нубатда - гъукум. Къе чна шабагъар вахкузвайбурун арада гъа ихтиин инсанарни - газетрин чин-рал гражданвилин жемиятдин тъваруни хъай яшайшдин жигъетдай важибул теклифар гваз экъечизавайбурун ава.

Халкъдин гегъенш къатар къелунал, искустводал желб авун патал илимдин къвалахрал машгүл жезвай журналистарни ава. Урусатдин Гъукуматдин премиядиз лайхилу хъанвайдур вири яшарин инсанриз чизва - аяпризни, университетра къелзайбурузни, умъурдин чехи тежриба хъанвайдурузни, - алова хъувуна Дмитрий Медведева.

Гъульюнлай ада лауреатрив шабагъар вахкана. Агалкунар къейд авур хейлин журналистири улькведа къиле физвай вакъирикар, СМИ-ри жемиятдин умъурда къунвай чқадикай ва са жерге маса месэлайрикар чин фикирар лагъана, къелмедин юлдашриз пешекарвилин сувар табрикна.

Вичизганий шабагъиз баянтар гудайла, ФЛНКА-дин мухбирдих галаз къиле фейи интервюда Алик Абдулгъамирова къейдна: “Зэгъметдиз къимет гун хуш жедай кар я. Ришветбазвилых, экологиядихъ, Самурдин тамухъ, республикадин карчийрин умъурдихъ галаз алакъалу къвалахрз улькведен гъукуматдин держада къимет гун важибу делил я. И къиметди маъкалайяр чап авур региондин аслу тушир СМИ-ризни къумек гузвойдан гъакъиндай шаъвидвалзавайдак за умуд кутазва...”

Машгүр журналистдин фикирдади, регионрин СМИ-риз чқадин гъукумди къумек гуз хъайтла, и кардикай еке хийир хкатда. Аслу тушир изданийра чапзавай маъкалайяр фикирда къуна, гъукумдивай чин планрик, къабулзайвай къараприк де-гышвилер кутхаз, нетижада гъукумдин, жемиятдин, СМИ-рин, экспертирин, жергедин ағалийрина арада менфиятлу диалог арадал гъиз жеда.

Лагъана къида, 2019-йисуз Алик Абдулгъамидов улькведин дережада аваз къиле фейи са шумуд конкурсдани гъалиб хъана. Мисал яз, сентябрдин вацра къиле фейи прессадин “Вири Урусат” фестивалда ада 1-чка къуна. И мярекатда, санлай къачурла, жуъреба-жуъре регионрай тир 1200 журналистиди иштиракна. Гатфарихъай чи машгүр ватанэгълидикай ОНФ-ди къиле тухвай “Гъакъиқат ва адалатлувал” конкурсдин лауреат хъана. Цийи 2019-йисуз Алик Абдулгъамидов махачъалада къиле фейи прессадин Балдин сергъятра аваз адав Урусатдин журналистрин Союздин гъукуметдин “Намус, лайхлувал ва пешекарвал” знак вахкана.

Алик Абдулгъамидов Ярагъирин хурияя я. Ада Ростовдин госуниверситетдин журналистикадин факультет акъалттарна. Жуъреба-жуъре тиисара “Дагъустан” ГТРК-да, 1-каналда хуси мухбир яз зэгъмет чуугуна.

2014-йисалай Махачъаладин гъульюн алишверищдин портунин директордин СМИ-рихъ галаз алакъаяр хъунин реекъя къумекчи яз къвалахзава. Гъа са вахтунда ДГУ-дин журналистикадин отделенида тарсарни гузва.

Ам региондин журналистика вилик тухудай “Каспий-медиа” центрадин руководителдин заместитель, ОНФ-дин Да-

густанда авай штабдин член я.

Алик Абдулгъамидов Дагъустандин алай аямдин журналистика чехи кесер ва гъурумет авай пешекаррикар сад яз гъисабзава.

“Лезги газетдин” редакциядин коллективи чи баркаллу ватанэгълидиз Урусатдин Гъукуматдин премия мубаракзава, мад сеферда адахъ чандин саъвал, мадни еке агалкунар хъун алхишиза.

Владимир Путинан Чарчай

15-январдиз Урусатдин Президент Владимир Путин нубатдин сеферда Чаргавз Федеральныи Собранидин вилик экъечина.

Улькведин регъберди вичин Чарче умъурдин жуъреба-жуъре хилера къиле фидай дегишвилерикайн лагъана. Къилди къачуртла, ада алай 2020-йисан 1-январдилай мектебра классрин руководителрин мажибрал федеральныи бюджетдин такъатрин гъисабдай 5000 манатдин къадарда аваз маҳсус алала хъувун теклифна.

Дидевилин капиталдикай рахадала, Президентди 2020-йисан 1-январдилай капиталдин сертификат (466 агъзур манат) хизанды сад лагъай аял хъайила гудайды, къвед лагъай аял хъайила, адан къадар 150 агъзур манатдин артух жедайды (616 агъзур манат) къейдна. И программа 2026-йисан 31-декабрдади давам жеда.

Мадни Владимира Путинада мектебра 1-4-классра къелзайвай вири аялар пулсуз чими хъурекралди таъминарун, къазанжияр яшамиш хъунин такъатрин агъа къанин къадардилай газа тушир хизандра 3-7 йисарин яшара авай аялзиз гъэр вацра пулдин такъатар чара авун теклифна.

Чарче къейднавай делилрикай гегъеншдиз “Лезги газетдин” сайтдай къелиз жеда.

Нумрадай къела:

“ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН” - 100 ЙИС

Рұғыдин амадаг

Газетдихъ галаз алакъа хуъзвай, редакциядиз маъкалайяр ракъурзавай интелигенциядин, партийныи, комсомолдин ва советтин идарайрин, зеъметчи колективтерин векиларни газа тир. Вирида газет таъсирлуди, кесерлуди, важиблуди, ийкъан истемишунизи жаваб гудайди ауен патал зеъмет чуғазвай. Абурун жергейра къувхуруеви Азъмадан руш Зара Латифовани авай.

► 3

ЖЕМИЯТ

Мадни дерин хъурай!

“Лезги газетдин” редакциядиз гъэр 2019-йисан эвелдай, Печатдин ийкъан вилик, жуъреба-жуъре конкурсын малумарзава ва аллатай 2019-йисан нетижаяр къазва. Адемдал амал авун яз, и ийкъара редколлегияди 2019-йисан нетижаяр къуна. Абурун гъильгинбүр хъанатла, 4-чина къалурнава.

► 4

ЧИАЛ

Лезги Чалан пешекарар вучиз къит жезва?..

Ци сад лагъай курсуник лезги къве руш экечнавай (гъайиф хы, гадаир фадай къвезмач). Гъелбетда, са группадиз къве кас тимил я. Гъавилля а рушар ругуд кас авай табасаранрин группадик күхтунва. Нетижада ци лезгийрикай тир сад лагъай курс хъанач.

► 5

ТЕРБИЯДИН МЕСЭЛАЙРАЙ

Инсандин ахлакь - халкъдин мисалра

Лезги халкъдин педагогикада къейдзайвал, кар алакъ тийидай, зеъметдолрик алачир инсандин гъилери хъсан нетижаяр гудач. “Алакъ тийидай кар гъиле къамир”, “Кочар эцигиз алахъайла, япарни алатна”, “Лит къунынъ хъуналди чубан жеда”.

► 6

МЕДЕНИЯТ

Лезги радиодин сес

Дагъустандин радио са шумуд чалал дуынъядин, Урусатдин, жуwan Республикадин гъэр ийкъан цийи хабарар ағзалийрие вахт-вахтунда агақъарзайвай таъват я. Ам 1927-йисан 7-ноябрдиз зурба ватанперес Нури Хайрулина кардик кутуна (гъайиф хы, и касдин гележегдин умъурдин рекъикай чаз малум туш).

► 7

ХАБАРАР

Илимдин яща

Р.Рагымов илимдин 130-далайни газа феялхарин уртах авторикай сад я. Адан къелемдикай 65 макъала хкатнава. Ам Азербайжан Республикадин 5 патентдин авторни я. Алимдин илимдин макъалайяр газа-газа къеңепатан улквейрин... гъакъин вири дуњяда машгүр журналра чадай акъатнава.

► 8

Адалатлудаказ жеда лутъузва

Жасмина САИДОВА

Дагъустан Республикадин Гъукуматди 2018-йисан мартаудан къабулагай къарадин бинедаллаз РД-дин чилерин ва эмениндин алакъайрин министерстводи республикадин чилер инвентаризация авунин къвалах башламишней. Гъя ийсалай РФ-дин Президентдин таштургурагъдалди республикада газдин септин инвентаризацияни гъиле къуйнай.

И рекье авур къвалахрин нетижайрикай саласа юкъуз къиле фейи пресс-конференциядад РД-дин чилерин ва эмениндин алакъайрин министр Агъаргым Къагъиръажиева сүбъетна.

Малум хъайивал, республикадин вири чилерин санлай къачур къадар 1,8 миллион гектардиз барабар я. И чил 3048 участокдикай ибарат я. Абурукай 1000 участок къенин ийкъалди инвентаризация авуна ақалттарнава. Масакла лагъайтла, абур тамамдаказ ахтармишнава, гысадбиз къачунва.

Къиле тухванвай къвалахдин нетижайриз цийиз арадал гъанвай “Дагъустан Республикадин къацу фонд” порталда килигиз жеда. Интернетда жедай и сайт алай йисан январдин эхира-февралдин эвелрай майдандиз акъуда, адах галаз танишарда.

2019-йисуз Дагъустандин Минимуществодин къурулышдик квай “Дагтехкадаст” ГБУ-ди хуруну майшатдин тайинвал авай ва хулерин чилериз, гъакин юзан тийидай эменинник ақатзаявай объектиз кадастровый къимет гүнин къвалах къиле тухванва ва нетижаяр тестикъарна. Алатай йисан вахтунда гъакин капитальный эцигунрин 702,4 объектдин, 139,2 агъзур гектар хуруну майшат-

дин тайинвал авай ва 822,3 агъзур гектар республикадин хулерин чилерин - санлай къачурла, 1,6 миллион объектдин кадастрин къимет тайинарнава.

И къвалахар къиле тухдайла, чилерин сергъятиз винелай, яни ҷаъв килигүн патал, малум хъайивал, квадрокоптерар ва пилот галачиз идара ийиз жедай самолетар ишлемешнина.

Ик!, алатай йисуз Минимуществодин Махачкъаладин мулкар ҷаъв тамамдаказ ахтармишнава ва шеъгердин ортофотоплан түкъурнава.

Алай вахтунда ам координатрин сетка-дихъ галаз алақъалу авунва ва ида чипкай дузы делилар къалур тавунвай, законсузда-каз къунвай чилер ачухарзана, маса гъар жуурдин нукъсанар винел акъудзана. Карта Росреестрдин рекье твада. Министрди ха-

бар гайивал, гъя ихтиин къвалах республикадин амай вири мулкарани тешкилда. Гегъенш майданра кадастрин къвалахар тухунин асуул шартларикай сад республикадин вири мулкунис талукъ картаяр түкъурнава.

2019-йисуз Дагъустандин чилерин ва эмениндин алакъайрин министерстводи 2020-йисан 1-январдилай чилерин къачувай налог объектдин кадастрин къиметдилай аслу из тайинардай объектин сияъ түкъурнава. Сияъда, санлай къачурла, 13011 объект ава. «Вири адалатлудаказ жеда. Эгер күй эмениндин талукъ яз къалурнавай делилар дузыр яз гысадбазвачтла, буюр, хабар це чаз, чун гъалатлар түкъур хъийиз гъазур я», - лагъана А.Къагъиръажиева.

Газрин септихъ галаз алақъалу гъаларни, малум хъайивал, муракаббур тир. Бязи чайра са турбадихъ са шумуд иеси хъянвай - республика, муниципальний тешкилат, гъята къилдин касарни. Ихтиин гъалар алата асиридин 90-йисара газдин септин бязи участокар приватизация авун себеб яз арадал атанавай. Хабар гузайвал, и къвалах 2020-йисан эхирра күтъяъда.

Министрди гъакин муркъадин арене түкъурнава патал 6 гектар чил чара авунвай-дакини лагъана.

Рикел хкин, гъеле алата ийисуз мартаудиз Дагъустандин Къиль В.Васильева Махачкъалада, шайба галай хоккейдал машъул жедайвал, алай аямдин муркъадин арене түкъурдай фикир авайдакай лагъана.

“Чилин участок чара авунва, тахминан 6 гектар, анал муркъадин арене түкъурда. Зи фикирдалди, хоккей дагъустанвири къилихъдихъ галаз къадай спортдин жуерье я. Им менфятул кар хъун лазим я”, - лагъана министрди. Ам Махачкъаладинни Каспийскдин арада авай ипподромдин чилел жеда.

Дагъвидиз хас тирвал

Наира РАМАЗНОВА

Гы хиле зегъмет чуугуртнани, Расим БАЙРАМАЛИЕВА вич кар алакъадай тешкилатчи, вилик акъвазнавай месэлээр гъялиз алакъадай тежрибалу, жавабдар пешекар хъиз къалурздавай. Ихтиин еиряр хас тирвил, вич жеъил ятлани, Расим къуллугъудин рекъяй вини дережай-риз хаж жезва.

Шад хабар Расим Абдулович и мукъвара “Гъукуматдин сад тир эцигунрин заказчикдин дирекция” ГБУ-дин директордин заместител-виле тайинарнава.

Р.Байрамалиев 1985-йисуз Ахцегъ райондин Къурукаларин хуре къуллугъудин хизанда дидедиз хвана. Ватанпересвилин, мугъман-пересвилин, чехидаз гъуремт авунин, герек макъамда гъвчидац къумек гүнин ва иисан клан хъунин лишанар, къилихар хъун чарасуз тирди Расимаз гъеле гъвчилизамаз адад бубади вичин хусуси чешнедалди чирнавай.

Дагъвиди инсанрин ихтиярар хуныз талукъ чирвилер къачун ва и рекъяй пешекар хъун къетлана. 2002-йисуз Расим Россиядин МВД-дин Ростовдин университетдин юридический факультетдик экечина. Анал агалкъунралди ақалтларай жеъил пешекардин зегъметдин реҳъ Ахцегъ райондин къенепатан кариин уголовный розыскдин оперуполномоченный яз къалахунлай гатлунна. Тахсир-карвилер дузыдал ақуудунин рекъяй жеъиль пешекардан агалкъунриз МВД-дин руководстводи лайихлу къиметни гана, адаз Махачкъала шеъгердин Кировский районда уголовный розыскдин хиле къалахун теклифна. Къуллугъ къилиз ақуудунихъ галаз сад хъиз, чирвилерин дережани хжажна къланзлавай. Ик!, Р.Байрамалиева Россиядин МВД-дин къуллугъчийрин пешекарвал хжаждай институтни ақалтларна, заочнидаказ ДГУ-дин экономикадин факультетдикни экечина. 2009-йисалай Расим Байрамалиева ЦПЭдин терроризмдиз ва экстремизмдиз акси отделенида сифтдей оперуполномоченный, гүгъуль-лайни отделенидин чехиди яз къалахна.

Дагъларин улькведиз бандиттар сухулмиш хъайи 1999-йисуз ульткем дагъви и женгерин яца хъана. Ада хайи чилиз вафаулувал къалурзавайди мад сеферда тестикъарна. Расим и женгерин иштиракчи, ветеран, са жерге орден-рин сагыбиши я. Спордадни адан гзаф рик! ала, и рекъяй адах мастервилин тъварни ава. Дагъвидиз хас тирвал, намуслувиледи къалахавай Расим Абдуловичаң цийий къуллугъудал чехи агалкъунар хъурай!

хуруну майшатдин 24,1 агъзур машин къа-чудайла, субсидияр ишлемишнава. Им 2018-йисан къадардилай (17,6 агъзур машин) 37 процентдин гзаф я.

Гъя гысадбай яз лежберри къезил къиметрай 1,9 агъзур трактор, техил къватдай 3,2 агъзур комбайн ва алафар къватдай 179 комбайн маса къачунва.

Хуруну майшатдин техника маса къа-чунин карда къенкъечи чайрал Алтайдин, Краснодардин, Ставрополдин края, Волгограддин ва Саратовдин областар ала.

Къимет агъузарнава

Алай йисан сифте къилелай республика-да зирзибил тухунай къачувай пулунин къадар тъимилярнава, хабар гузва РД-дин тъебатдин ресурсрин ва экологиядин министерстводи. Малум хъайивал, тарифдин къадар агъузарнин себеб 2020-йисан 1-январдилай РД-дин федеральний закон къуватда гъатун я. Адан бинедаллаз, регионда авай операторар НДС-дикай азаднава ва алай йис башламишайдалай къулхъ вад ийис вахтунда ада къезилвилай менфят къачун лазим я.

“Ик!, 1-январдилай Дагъустанды зирзибил и кар патал тайинарнавай чайрал тухунай ва яшайышда жезвай амукъаяр терг авунай къачувай гъакъидин къадар, алатай йисав гекъигайла, 20 процентдин тъимил хъанва. Бязи муниципалитетра и делилпътта 23 процентдин агъузарнава”, - къейдзана министерствода.

Тебии сұрсет

1-январдилай Россияда тебии (органический) сұрсетдиз талукъ закон къуватда гъатнава. Россельхозцентрдин федеральный филиалдай хабар гайивал, талукъ тир документи Россияда миянардай шейэр ва химикатар квазиз гъасилнавай сұрсет ақуудунин ва мұштеририз теклифн патал лазим къадаринни ихтияррин бине тешкилнава.

Къейдзавайвал, хуруну майшатдин сұрсет гъасилзабуруз производстводи лазим тир истемишуриз жаваб гузайди тестикъарзай сертификат къачурдалай ва адан гъакъиндай делилар государстводин сад тир сияъдик (реестр) кутурдалай къулхъ Россиядин тебии сұрсетдин лишан ишлемишдай мүмкинал жеда.

1 МИЛЛИОН ТОНН ахтармишна

Дагъустандин Россельхознадзордин Управлениди хабар гузайвал, алатай 2019-йисан вахтунда идарадин пешекарри сергъяттал 1 миллион тонн емишарни майвайра лазим тир истемишуриз жаваб гүнис талукъ яз ахтармишнава.

Идарадин пресс-къуллугъди хабар гузайвал, гъакин Махачкъаладин гъульпүн портунин техилдин терминалдай Ирандин Исламдин Республикадин 308 агъзур тонндинлай виниз техил тухванва.

“Гъя са вахтунда, Россиядин фитосани-

Чи даяхрикай

Къуңерал - чинер, гъилера - рангарни ширер...

Мердали ЖАЛИЛОВ,
РФ-дин ва РД-дин культура-
дин лайххуу работник

Милициядин подполковник, художник, РФ-дин художникрин Союздин член Хидир-Зулдан Юнусович Юнусовакай за 20 йис идалай вилик, Чечнядай атай бандитрин международный клеретлар Дагъустандин чилелай чукурайла, "Милиционер - художник дяведа" кылганвай чехи очерк къхъенай.

Художникдин кисть (къелем) а чавуз дявеңкаар (террористар) русвагъиз къетлен яракъиз элкъенай. Хидир-Зулдан Юнусовичан а къетлен шикилпиз республикадин ва МВД-дин руководстводи гъхътиң чехи къиметни ганай...

Гила зун чи газетдин даяхрикай сад тир и машгүр хцикай къхъиниз и мукъвара къиле фейи са шумуд вакъиади мажбурна. Сад лагъайди, милициядин подполковникдин - художникдин и мукъвара 60 йис тамам хъянва. Еке запра а юбилей къалурначтани, вичи къуллугъязай ведомствода а кар гъакл тунач.

Хидир-Зулдан Юнусович отставкадиз экъечайдалай инихъ чи МВД-да Культурадин центрадин художник-декоратор я, яни ада рангаралди, ширералди парчадал, картондал чун элкъуңра къунвай төбиятдин гүзелвал, девлетгувал, къиметгувал, тикрар тежервал гъакъван гъейранвиледи акъудзава! Чан алачир затларал - чигерал, цукверал, векъерал, тараарални кулкусрал, дагъларин къаяйрал, клемаринни вацларин царцаррал чан гъизва. Гуя акли я, төбият вичи къвализ, ви утагъриз, чехи запризни дегълизиз къвезэва. Анириз къетлен сеслувал, абурулувал, экуват, гъиссерин женг гъизва. Гъейранвал авунухъ галаз сад хъиз, инсандин фагъум-фикириз тазва: "Заз аквазвани а гүзелвал? За хъзвани а девлет? Заз кланзувани, художникдин хъиз, хайи чил? Гъинава ви ватандашвал? Ви багъривал?.. Ви ашукъувал?.."

Ингъе гъа ихтиң гъиссерик кваз, зун Хидир-Зулдан Юнусовичан шикилприн мастерскойда къе-къевеза. Гъар са шикилди-пейзажди яргъалди зун чепел желбазава. Абуру зи хиял гъар хайиди тир Шалбуз дагъдин гирвейрал хажказава, гагъ къадим Ахъзгъани Гунида къе-къувезава, гагъ зи вилик Самурдин тамун махарикни тежедай хътиң ажайиб кланлапар къвезэва, гагъ зун Гиярдин, гагъ Рутулин, гагъ Стапларин гурлу булахрал тухузава... Им килигуналди тух жедай алем туш!

Гъа и чавуз заз къвед лагъай сирни ачух жезва: Хидир-Зулдан Юнусовичан - художникдин пейзажиз неинки чи республикадин, гъакл Россиядин дережада и мукъвара чехи къимет ганва. Адакай гила къвед лагъай сеферда РФ-дин МВД-ди гъар йисуз къиле тухузавай литературадинни искусстводин, илимдин техникадин рекъерай чехи конкурсадин (килигунин) дипломант ва РФ-дин МВД-дин Гъурметдин грамотадин саъбиб хъана.

Лугъун лазим я, чи государство-дин чехи ведомстводи тешкилзай и килигуна саки вири регионрай

законар хъдай органра къуллугъ-
зая касарин агалкъунриз къимет
гузва.

А шикилрикай са шумуд чна и
чина күй виликни гъизва. Газет ран-
гаринди тиртла, и шикилрин таъсир
гъхътиңди жедайтла! Рангар гала-
чины абуру чепел чи фикир желб-
зава!

Художникдин шикилпиз санлай
"В гармонии с природой" кылган-
ва. Художник хайи төбиятдин сире-
ра сүзгүүрчи хъиз гъахъзва, абу-
тамашачийрин вилик устадвиледи
аухъзва. Гъар са шикил гафаралди
ва, рангаралди къхъенвай манидиз,
гъикаядиз, маҳуниз ухшар я. Кланза-
войди абуру клемиз алакъун я.

Художникдин шикилрин асул
метлеб сад я: 20 йис идалай вилик
вичин шикилралди дяве са дявең-
каар (террористар) негъизавайтла,
гила ада ислягъ уымурудин тариф-
зва. Хайи чилел, адан девлетрал
ашуу хъуниз, абуру хъуниз эзер гуз-
ва. Акъалтзувай несилар төбият-
дин гүзелвилер акваз, хъуз, жа-
вабдарвал аннамишиз тербияла-
мишава. И къетленвилер чи худож-
никдин алакъунриз тівар-ван авай
художникрини - Дагъустандин ху-
дожникрин Союздин выставайрин
залдин директор, РД-дин лайххуу
художник А.Н.Мегъамедова, Рос-
сиядин художникрин Союздин ВТО-
дин Дагъустандин отделенидин
председатель, РФ-дин ва РД-дин
лайххуу художник К.М.Мегъамедо-
ва, искусствоведенидин кандидат,
РФ-дин художникрин Союздин
член М.И.Мегъамедовади - Чала-
бовади, масабуру ганвай рецензий-
ра, теклифрин чарара хъсандиз
къейднава.

Заз анжака са кар алата хъийиз
кланзава: Хидир-Зулдан Юнусович
Юнусова чи республикадин законар
хъдай органрин къурулуща вич
гъакъван савадлу, дирашибаш, кар
алакъдай, инсанрин арада къетлен
гъурумет ва авторитет авай къул-
лугъчи тирди субутна. Гъхътиң де-
режайривни ам агаъна. 2015-йиса-
лай инихъ винидихъ тівар къунвай
Центрадин художник я. Гъа са вах-
тунда ада законар хъдай органрин
ва къенепатан күшүнүрүн ветеран-
рин Советдани жавабдар везифа-

*Төбияттал
ашукъ яз*

Наира РАМАЗНОВА,
Дагъустандин радиодин
Лезги редакциядин къилин редактор

Дагъустандин надирвал ам я хьи, ина 40-далай виниз дубдин ва гъакни Урсатдин вишелай виниз маса халкъарин векиларни асиэрралди дуствителди санал яшамиш жезва. Ина гъар са миллетьдиз, абурух галаз санал лезгийизни бубайрилай, ата-бубайрилай, улу-бубайрилай агакънавай, клаузардик лигим хънавай асиэррин дуствилин, стхавилин алакъаяр, инсанвиллин къилихар, гъурчевилин, къудратливилин, ватанпересвиилин, мугъманпересвиилин гъиссер, къайдаяр, тегъяр, жуъреяр хас я. Абуру хайи чалара, риваятра, хурун эсера, ширира ва халкъдин рульгъди дериндай къабулнавай диндин чешмейра мягъкем чка къунва.

Акъалтзавай несилизриз миллетьтрин тарихдикай, ацукун-къараѓунукај, меденитдин, ахлакъдин дебрикай чирвилер гүнин карда важдылу чка хайи чалал акъат滋味авай газетри, журналири, ктабри къазва, гъа и дереждай яз гъарюкъуз ара датлана жуван миллетьдиз хайи чалан ширин сесиналди гъар жуъредин хабарар агакъар滋味авай радиодин метлеблувал, къиметлевални екеди я.

Алай вахтунда чка гъукуматди милли чалар хүнин ва еримту авуниз, хайи чаларал ктабар чапуниз, газетар акудуниз, милли радио ва телевидение виллик тухуниз еке фикир гузва. И жигъетдай Дагъустандин радиодин хабардар авунин роль мадни хажж жезва.

Инал чун Дагъустандин радиодин тарихдал къетлендиз акъвазин.

Дагъустандин радио са шумуд чалал дунъядин, Урсатдин, жуван республикадин гъар йикъян цийи хабарар агъалийрив вахтвыхтунда агакъар滋味авай такъят я. Ам 1927-йисан 7-ноябрдиз зурба ватанперес Нури Хайрулина кардик кутуна (гъайиф хъи, и касдин гележдигин умъурдин рекъикай чаз малум туш).

Ингье анлай инхъ 92 юис алатнава. И девирда радиода зегъмет чуѓур журналистри чеки чехи улькведа, республикада къиле физвай вири дегишвилерни цийивилер де-риндай гъиссна, чеб тарихдин шагъидарни, иштиракчиярни яз, абурух вахт-выхтунда жемят хабардарна. Дагъустандин радиоди эфирдай раиж滋味авай яшайишдини кар-кеспидин, рульгинни ахлакъдин, камалдинни марифатдин, тербиядин месэлайрай программайрина таъсиридик кваз чи дагълух ульквела са шумуд нецилар чехи хънва. Саки гъар юкъуз кесерлу хабаррихъ, халкъдин маналу фикиррихъ, ширин манирихъ цигел яз, вишералди, агъзуралди инсанри радиодин эфир гуълемишиш, адахъ яб акализ хънва.

Дагъустандин лезги радиодин журналистри чипин къвалах са члавуни, гъатта Ватандин чехи дъяведин акъалттай агъур йисарани са юкъузни акъвазарнач. Вири улькве патал залан йисарани Дагъустандин радиодин сес иллаки къуватлуди, гужлуди, таъсирлуди хънва. Радиодай фронтдин гегъенш майданра къиле физвай къизгъин женгерикай, фашистриз ягъунар къаз, женгера гъалибвилер къазанмишавай къегъал аскеррикай гъар юкъуз хабарар гузвой. Чун гъалиб жедайди тестикъар滋味авай фронтдай хъвзвай аскеррин вишералди кагъазар радиодин эфирдай келиз, халкъдик лянет хайи душмандал чи Ватан шаксуз гъалиб жедайдан патахъай умудлувал, руль кутазвай. Фялейризни лежберриз, магъсулдарризни малдариз фронт таъминарун карда намуслу зегъмет чуѓурноз эвер гузвой...

А члавуз радиодин артистрин бригадайрин зегъметни зурбади ва къейд авуниз лай-

Лезги радиодин сес

(Рахазва Махачкъала)

ихлуди хъна. Абуру, Махачкъала да ачуխнай дъяведин госпиталра саѓъар хъийизвай хирер хънвайбуруз концертар гуз, аскеррин ватанпересвиилин руль, гъалиб хънуни умуд, инанмишвал хкажавай.

Гъутьунлай, халкъдин майишат гъунгуьна хтуна, виллик финин пятiletкайрин йисара хаљкъар гъунарлу зегъметдал желб авунин кардани радиодин роль пары зурбади хъна.

93 йисан девирда радиодинчыда Республикадин культура, журналистика виллик тухунчик чехи пай кутурбурун жергейра чипин тъварар къизилверекъдин гъарфаралди къневнай журналисти, композиторри, музикантри, манидарри зегъмет чуѓугуна. Жуъреба-жуъре йисара радиодинчыда къиле тъвар-ван авай журналистар - Буба Гъажикъулиев, Абдул Насрулаев, Ражаб Тагъирбеков, Сефибек Гъажикъбеков - акъвазнай. Шаирар-журналистар тир Шағъ-Эмир Мурадова, Ибрағим Гъусейнова, Зияудин Эфендиева, Къази Къазиева, Кичибек Мусаева, Жамидина, Дагълар Абдулева, Шағъбала Шағъбалаева, Асеф Мегъмана, Айдунбег Камилова, Абдулесим Исмаилова, Исамудин Агъмедова, Ризабала Агъбалаева, Тофик Гъажиева, Гъамзет Гъамзатова ва ина зегъмет чуѓур хейлин маса ксарини лезги халкъдин мединитатда скъул тұна. Лезги радиодинчыда дикторар яз, Ханум Шайдабеговади, сабурлу ва ширин сес авай Марьям Фаталиевади, Жамидина, пары хзи, кесерлу сесинин сагыб, "Лезгирин Левитан" Айдунбег Камилова... чеб ва лезги передача яр халкъдиз тамарзу авунай.

Редакциядин къвалах гъунгуна аваз къиле фин, гъар са программа вахт-выхтунда гъазурун патал тек са дикторори программадин текст къинанди акъалт'изавайди туш. Программа арадал гъунин, ам эфирдиз финин карда са десте пешекарри - дикторори, дикторори, машинисткир, режиссерди, операторори къвалахзала. Инал зал агъзуралди метрия лентер чипин түпшарикай фенвай машинисткяр Зияват Гъажиевадин, Атикат Гъажиевадин, Саимат Гъажиевадин. Бесенан тъварар хушвиледи къаз къланза. Къена гъазурнавай текст маниралди безетмишна, адакай передача арадал гъун - им иллаки къетлен, еке бажарагъгерек къвзвай, зегъмет алай къвалах я. Имни виши ярғал йисара радиодин лезги радиодинчыда режиссервиле намуслувиледи зегъмет чуѓур Ризабала Агъбалаева ва операторар Саяд Гъажибалаевадин, Эльмира Исламовадин ва Абидат Рамазановадин алахъунрин нетижка тир. Вафалу зегъметдин нетижкада радиодин лезги радиодинчынын ирид сеферда а члавуз телевиде-нидин радиодин комитетдин гъилляй-гъильиз къведай Яру пайдахдиз лайхху хънвай.

Алатай асиридин 90-йисара вири улькве да къиле фейи дегишвилери Дагъустандин радиодин къвалахдизни таъсирина. Чехи колективдин са пай ийир-тийир кважына, къва-

Къенин бязи жегъиприз акъ ава хъи, вири крапа гъя садлаъана къилиз акъатзана. Ваъ Зун лезги радиодинчыдиз диктор яз къабулнай, риклик гъалаба кваз сифте камар къачунай за радиодин студиядиз. А члавуз къилин редактор рагъметту Абдул Насрулаев тир. Адахъ галаз сифте гуърушиш жедайла, зи риклик мадни гъалаба акатнай. Амма зун жувахъ инанмиш тир. За Ахътегъирин 1-нумрадин школада чалай дерин чирвилер авай муаллим рагъметту Жавид Насировичан гъилик чирвилер къачунвай. Дикторвилин зи сифте къелун акурла, режиссер Ризабала Агъабалаева вичин патай разивал къалурна. Гъя пакадин йикъалай башламишна, зи умъурдин рехъ радиодин лезги радиодинчидигъ галаз алакъалу хъна.

Къе заз пары къадар чухсаѓуъл лугъуз къланза а члавуз зун хушвиледи къабулай гъурмепту колективдиз. Алатнавай йисар зун паталди еке метлеб авайбур хъна. Чипиз дерин культура, бажарагъ авай, хъсан къилихирин инсанри къвалахзай радиодин колективдиз зун чипин велед хъиз къабулна, заз абуру милли журналистикадин сирер чириз къумекна.

Тъльбетда, тъвар-ван авай дикторилай гъутьунлай и пешедай къвалахун викъельжал таълабзай кар тир. Гъаниз килигна, алатнавай 20 йисан къене зун, диктор, редактор, къилин редактор язни, лезги радиодинчы яб акалзай ватанэгъльйирин патай разивал къачуз, абуру гъутьупар шадариз алакъалу.

Къенин юкъуз радиодинчыда 4 касди зегъмет чуѓувазва. Къилди акъвазис къланза са заз вичин 50 йисалай гзаф вахтунда радиодин лезги радиодинчыда къвалахзай, зи муаллимни, насигъатчини, меслятчины тир Муминат Абдулмуталибовнадин къвалахдад. Алат девирда компьютерный технологияр виллик фенва, журналистикин хейлип къвалахарни компьютерралди къиле тухузва. Чи Муминат Абдулмуталибовнадин компьютердин вири сирерай чакъ галаз санал къил акъудзала, чи гъар йикъян къвалах и дишеғильдин къяюмвиллик кваз физва. Адан баркаллу, намуслу зегъмет гъукуматди гзаф грамотайралди къейднава. Инлай къулухъни яргъал йисара сагъыл, къуватар хъурый вичихъ!

Аялрин передачайрин редактор, бажарагълы журналист Нарима Жамалова я. Жегъилринген программияр Сергей Абдулмуталибовна. Чи гъар са йикъян къвалах - им чехи жавадбардал я, сифтени-сифте чакъ яб акалзай ватанэгъльйирин виллик.

Шадвиледи мадни а кардикай погъуз къланза хъи, эхиримжи вахтара Къылбепатан Дагъустандин лезги районра радио кардик къхтунва. Идай за Ахътегъирин райондин къил Осман Абдулкеримов, Сулейман-Стальский райондин къил Нариман Абдулмуталибоваз чухсаѓуъл лугъузва. Хиве авай жавадбардал чехиidi ятгани, абуру гъамиша чи редакциядигъ галаз алакъалу хъдай декъыляр жаѓурзала.

Мегъарамдхурун райондин администрациян пресс-къулгүйдигъин начальник Гуъмира Закуевадигъ галаз сча дуствилинни къвалахдин рекъяй сих алакъяр хъузва. Ам инсанвиллин къилихар квай, бажарагълу муаллим-филолог ва журналист я. Сагърай вич!

Алат девирда радио рекъемрал элячина. Адахъ телевизоррайни яб акализ жезва. Ватандашрин фикир мад ва мад хайи чалал хабарар гузай радиодада желб авун патал заз лугъуз къланза: Лезги радиодинчыда дикторлар якъын къытдин 12-даз 10 декъыр, киши юкъузни гъяд юкъуз сятдин 13-даз 10 декъыр къвалахайла, яб акализ жеда. Идалай гъйри, чун 105,6 FM-да ("Россия" радиода эфирдиз экъечизава).

Эхиримжи вахтара "Шалбуздагъ" тъвар алас сча тележурнални кардик кутунва. Ам ваца са сеферда къалурзала.

Гъурмепту ватанэгъльяр, Лезги радиодин колективдизин патай квезд алуъна вай 2020-йис сийи мубарақрай! Къуй квел гъамиша хъсан, шадардай хабарар агакърай!

Спорт

Вилик еке крат ква

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Гъажимурат Агъмевов Дагъустанда мотоциклдал алај жуъреба-жуъре уюнар (трохи) ийизвай, спортдин и жуъредал риквидай машгъул жезвай ва ам вилик тухуз чалишишвалзай кас (адаз мадни FMX раидер, яни мотофристайлдад машгъулдини лугъузва) я. Алукънавай 2020-йисуз

рекордар эцигуналди къилиз акъудун пландик кутунвай краицай, ниятирай тамамдаказ ада Махачкъялада, "Дагъустан" РИА-дин конференц-запада, журналистирихъ галаз къиле фейи пресс-конференциядад сувъбетна. Малум хъайвал, Гъажимурадан планник 3 рекорд эцигун - мотоциклдал алај Эльбрюсиз хаж хъун, физвай поездилай ва парашют газ Сулакдин канъондиз хкадарун ква...

Гъ.Агъмевова къейдзавайвал, и крат талуу къулгугъуринни ведомствойрин губчевилик кваз къиле тухузва. СССР чкайдалай ви ДОСААФ агалайдалай кулуухъ республикада мотокросс ва мотофристайлни амуънчай. Абурул машгъул сад-вад жегъил аватлани, спортдин и жуъре төрг хъанва. Ам къвачел ахъкалдарунин, вилик

тухунин ашкъи-гъевес рикле аваз жегъилди и рееке камар къачузва.

- Алай йисан 10-15-февралдалди заз мотоциклдал алај Эльбрюс дагъдиз хкаж жез кланзана. Икъван гагъди Россияда ихтиин кар авур кас авач. Вири зи рикле авайвал хъайтла, зун сад лагъайди жеда, - сувъбетзава Гъажимурада. - Йигиндиз физвай поездилай хкадаруникай лугъунин лазимвал авач. Заз чиз, ихтилат квекай ятла вири гъавурда аказвана. Парашют газ Сулакдин канъондиз хкадаруникай рахайтла, и кар къилиз акъуддай чка жаъланва. Дубки посёлокда "Килигдай майдандилай", хур квай чкадилай мотоциклдал алај йигндиз фин, ахпани, парашют ахъяна, "ракъун балкъандаллаз" гъавада "чарх ягъун" планник ква, - сувъбетна мугъманди.

Журналисти адавай спортдин экстремальный жуъредал машгъул хъун хизанди тъикл къабулнатла, четин трюкар къилиз акъудун патал гъазурвилер тъикл ва гына аквазватла ви кіл мад хкадарар къуна.

Малум хъайвал, хизанди Гъ.Агъмевов машгъул жезвай спортдин жуъре хаталуди яз гысабзана, са арху адан тереф хъзвачтани, рекъерни агалзавач. Хци къабулнавай къарапдал, тъар тъикл ятлани, хизан рази хъанва.

Алай вахтунда Гъ.Агъмевован гъазурлухвилин къвалах къве патал пайнава - тъар юкуз мотокроссдай ва спортзапда тренировкяя къиле тухузва. Исятда ам къве гъафтеда Подмосковьеяда жеда. Ана ада мотофристайлерин пешекар дестедихъ галаз къвалахда, яни устадвал мадни хажда. Мотокроссдай тренировкяя лагъайлла, Махачкъяладин Тарки посёлокда къиле фида. Ина маҳсус рехъ (трасса) тукъурунава. Тренировкайрин виридалани четин пай гатфариз къиле тухуда. И чавуз парашютдай хкадарунис гъазурвилер аквада.

И икъара Белоруссиядин меркез Минска грекринни римлуйрин жуъреда къуршахар къунай къиле фейи үлкведин чемпионатда лезги къегъал къве хчи - спортдин и жуъредай са шумудра чехи гъаливилер къазанмишнавай Радик Къулиева (87 кг) ва Жавид Гъамзатов (97 кг) иштиракна. Икъл, финалдин акъажунра Николай Стародубахъ галаз къиле фейи бяъсина Радик Къулиева чемпионвилин тъвар къазанмишна. Жавид Гъамзатова лагъайлла, гъасиррал вичин къуватар Александр Грабовикахъ галаз ахтармишна. Къизгъин бягъс 5:3 гысабдалди акъалтна, амма чи ватандаш гимишдин медалдиз лайиху хъана.

Чна ватандашриз нубатдин агалкъунар ва алукънавай цийи иис риклин сидкъидай мубаракзана. Къуй абурухъ гележегда дунъядин спортдин майданрани еке агалкъунар хъурай!

Мубаракрай!

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Усугъчайви Абдураза САДИРОВ спортдин рекъе еке агалкъунар къазанмишнавай викъегъ пагъливаникай сад я. Ада 2017-йисуз Сербияда ва 2019-йисуз Румынияда грэпплингдай къиле фейи Европадин чемпионатра къизилдин медалар къачуна.

И мукъвара чав спортсмендин агалкъунрихъ галаз алакъалу мад са шад хабар агақына - РФ-дин спортдин министр П.Колобкован къарапдалди Абдуразадиз къуршахар къунай спортдин междунордый классдий мастервилин тъвар ганва.

РИКЕЛ ХИН: 1993-йисуз дидедиз хъайи А.Садиров гъвччи чавалай азаддиз къуршахар къунал машгъул хъана. Ада хейлин акъажунра гъаливилер, къенкъеччи чаяр къунва.

Спортдин кесерлай майданра Европадин чемпионатра къве сефера чемпионвилин тъвар къачунвай Абдураза мадни виниз тир держеджин тъварзис лайиху пагъливан я. Къуй ам я дарежайривни агақърай!

Дин

Къуръандин илимдикай сифтегъян малуматар

Ямин МЕГЬАМЕДОВ,
диндин рекъяя алим

(Эвел - 2019-йисан 50-52 ва цинин 1-2-нумраира)

(Къуръандин манаяр лезги чалаз таржума авункай чи чал хүнин карда еке менфят ава, вучиз лагъайлла Аллагъяди (чавай) авуд-навай Ктабдихъ галаз алакъалу чалар гъа Ктаб амай къван вахтунда амуъкда. Месела, са вишийсалай чи чалда газа дегишилдер хъун мумкин я, амма Къуръандин манайрин таржумадин гафар, дегиш тахъана, гъа авайвал амуъда. Чаз вирида Къуръан Къияматдин Йикъалди дегиши тахъана амуъкъадай якъиндиз чизва. Адахъ галаз, Аллагъяди гайитла, - чи лезги чални).

Пак Къуръан маса чалариз таржума ийиз жеда

1. Пак Къуръандин манаяр таржума авуналди (тафсир галачир таржума). Ихтиин таржумадин къумекдадли Къуръандин келимайрин манайрин баян гузва.

2. Тафсир галай таржума авуналди (баян гуз, ачуарнавай ва мисалар галай таржума).

Къейд ийин хъи, таржума ийизвай касдиз чалар гъикъван хъсандин чизваз ва таржумадин ерини гъикъван дузыди, фасагъатди хъайтлани, гъакъикъатда ада Къуръан лугъуз жедач. И кардихъ къве себеб ава.

3. Ва авунвай таржума гъихътин дузыди (деринди, вири кульпш шейэрни къалурзаяй) хъайтлани, ва гъикъван хъсандин чизваз хъайтлани таржума ийизвай касдиз къве чални, гъакъикъатда а таржумадиз, къве себебдиз килигна, Къуръан лугъуз дузы къведач.

4. И месэладин патахъай Къуръандихъ галаз алакъалу тир илимрин газаф ктабрани къалурнава ва шариатдин алимирин газаф фетвари ава (артух чирвал къачуз къланзай ксаривай аниз килигъайда жеда).

5. Къуръанда газаф аятар ава. Инсанри абурул фикир авун, ибret къачун, амал авун лазим я. Араб чал течирбүрү бес и кар гъикл къилиз акъудда (дунъядавай вири мусурманай араб чал чироз алакъайда жени къван)?!

6. Къуръандин манаяр маса чалариз таржума ийидай ихтияр авачирди тестикъарзайбурухъ галаз ракъайла, абурун газаф сад я: "Чи алими ихтияр авач лугъузва". Гъа са вахтунда икъл лугъузай алими чи а кар ийизва. Месела: са алими, имади, имади жуъядин вязер ийидайла, мисал яз, "Аллагъяди Къуръанда сив хуникаи аятда къейдзай" лагъана, эвела а аят араб чалал къелзана, ахпа вязерихъ яб алакъалайвай бур гъавурда акъадай чалаз (урус, авар, дарги, къумук...) таржума хъийизва. Са патахъай, таржума ийидай ихтияр авач лугъузва, мукъкуз патахъай, вичи гъа къвалах ийизва.

Шукур хъуй вири алемрин Ребби тир Аллагъядиз ва салаватарни саламар хъуй чи пайгъамбар тир Мугъаммадаз, адан вири хизандизни диндин юлдашриз, табиинриз ва гъакъни абурун гъульнаваз дузы рекъяя фейбуруз. Къияматдин Икъалди!

(Къялтама)
Диндин месэладин талуу вири къуръандин таржумадин чалариз таржума ийиз жеда, 8-989-653-42-35 нумрадиз къвихъ.

